

En plan for behandling av forsømt og forbrydersk ungdom.

Av Otto Morgenstierne¹⁾.

Allerede i 1890-aarene gik man her i Norge til indførelse av tvangsopdragelse av forsømte, moralsk forkomne og forbryderske barn som statsforanstaltning. Det skedde gjennem vedtagelsen av den ved Bernhard Getz's genius og initiativ skapte »vergeraadsløve« av 6. juni 1896 som ialfald i princippet bragte behandlingen av slike barn her i vort land i overenstemmelse med moderne social- og kriminalpolitisk opfatning. Hvad angaar de ældre alderstrin av ungdom som er kommet paa avveie, den halv voksne og voksne ungdom altsaa, som forøvrig tilhører de samme kategorier som vergeraadsløven gir anvisning paa at anbringe i opdragelsesanstalter, har man hittil ikke trukket

¹⁾ Det bør maaske bemærkes, at Afhandlingen til Dels har Hensyn til det Forhold, der fremkommer derved, at den norske Lov af 6. Juni 1896 om Behandling af forsømte Børn sætter Grænsen for de unge Personer, der kan antages til Opdragelsesforsorg gennem Vægeraadsinstitutionen, allerede ved 16 Aars Alderen, mens den danske Lov af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer har 18 Aars Grænsen (bortset fra et enkelt Forhold — Lovens § 1 c — der statistisk ikke har særlig stor Betydning). Ligeledes skal nævnes, at der i Danmark ved Statsopdragelsesanstalten Braaskovgaard er indrettet en særskilt »lukket Afdeling«, om hvilken der er berettet i Tidsskriftets Aargang 1914, S. 18 ff.

Red.

konsekvenserne av de principper for behandlingen av den-
slags barn, vergeraadsloven knæsatte.

Overfor den ungdom over 16 aar som er gledet ut i saadant forhold at samfundets indgripen overfor den er nødvendig for at hindre at den glir videre ut med utsigt til at gaa helt til grunde, staar derfor vort samfund endnu i almindelighet saagodtsom hjælpeløst.

Dette, samt hvorledes man efter min mening nu bør føre de ved vergeraadsloven optrukne linjer videre i anvendelse paa den forsømte og forbryderske ungdom over 16 aar, har jeg forsøkt nærmere at paavise i en forestilling jeg for et aar siden sendte den av kirke departementet nedsatte komité til behandling av forskjellige spørmaal vedkommende opdragelse og behandling av forsømt ungdom (formand: ekspeditionschef Hougen).

Da spørmaalene om behandlingen av den moralsk forkomne og forbryderske ungdom har faat en stadig økende aktualitet og som følge herav har trængt sig stadig mere i forgrunden saavel inden den faglige som inden den almindelige offentlige diskussion, har jeg tænkt mig at den nævnte forestilling kanske kunde paaregne nogen interesse blandt tidsskriftets læsere. Den gengives derfor her, dog med utelatelse av det meste av statistiske undersøkelser og tabeller og med forskjellige forkortninger forøvrig.

Hvad de avsnit angaar, hvor tanken om at utstrække adgangen til anbringelse i lære-anstalt utover 21-aars alderen er fremsat, skal allerede her bemerkes, at tanken herom for den her foreslaatte anstalts vedkommende blev opgit alt inden nærværende forestilling blev indsendt til komitéen, idet denne i en indledning blev gjort opmerksom derpaa.

Dette er imidlertid at opfatte som en foreløbig begrænsning av opgaven, diktert av praktiske, ikke av principielle hensyn, idet forf. for sit vedkommende fremdeles er av den opfatning, at opdragende behandling i ikke fængselsmæssige former, særlig med sigte paa at utvikle

arbeidslyst og arbeidsevne, er langt at foretrekke for fængselsstraf — selv i dens ved »ungdomsfængslet« forbedrede form — ogsaa fik de fleste unge lovovertrædere som har passert myndighedsalderen.

Betragter man opmerksomt de dyptgripende omdannelses- og nydannelses-processer som for tiden foregaar paa hele forbryder-behandlingens omraade, særlig i det land som her altid har gaat foran og vist veien: Amerikas Forenede Stater, er det neppe heller for drisig at spaa fængselsstraffen saaledes som vi idag kjender og praktiserer den, ikke alene en betydelig innskærket anvendelse, men en forholdsvis kort gjenværende levetid.

Jeg antar ikke det vil bestrides at en stor del av de unge gutter og mænd like fra den gjældende høieste aldersgrænse for indsættelse i skolehjem, 16 aar av og op i 20-aarene, muligens endog op til 30 aars alderen, som nu sættes ind i fængslerne paa kortere eller længere straffe, ikke der faar eller kan faa en efter deres virkelige behov avpasset behandling.

Det antages jo almindelig blandt erfarne fængsels- og skolehjem-folk baade i utlandet og herhjemme, at en hel del av disse unge overfor hvem man her hos os har fængselsstraffen at falde tilbake paa, i virkeligheten trenger mere til fortsat opdragelse i en eller anden form, end til straf. Den internationale penitentiære kongres i Washington i 1910 uttaler sig saaledes iflg. Viktor Almquist i Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen, hefte 1 for 1911 (aargang XXXIV), s. 20, for »det heldige i særskilte slags anstalter for mindreaarige forbrydere som burde holdes tilbake i dem tilstrækkelig længe til at de tilgjængelige opdragelsesmuligheter kunde komme fuldt til sin ret«, jfr. her ogsaa Aug. Goll: »Ungdomsfængslet i Danmark og Borstal-systemet i England« i Tidsskr. for Fængselsvæsen for 1912 (aargang XXXIV), særlig s. 171 øverst. Ut fra denne

erkjendelse er det jo ogsaa de forskjellige forbedringsanstalter (forbedringsfængsler, reformatories), man har i mange andre lande, er skapt. Jfr. f. eks. ogsaa den av direktør Smedal paa den norske Kriminalistforenings 7de møte omtalte anstalt i Bruchsal (Baden) (forhandlingernes s. 41).

Med hensyn til nytten av fængselsstraf for saadanne unge mænd som jeg her har for øie, gjælder der neppe engang nogen undtagelse for Bodsfængslet, som naturligvis trods de indvendinger som kan gøres mot det som ungdomsanstalt, er det av vore fængsler som kommer nærmest til at opfylde kravene til en hensigtsmæssig anstalt for de unge lovovertrædere. Idet jeg her helt ser bort fra vore fællesanstalter hvis nedbrytende virkninger paa de unge maa anses uomstridt, antar jeg nemlig at ogsaa den strenge enrumsbehandling sikkert virker sterkt nedbrytende paa en flerhet netop av disse unge mennesker.

Fuldstændig eller paa det nærmeste fuldstændig avsondring gjennem længere tid er et unormalt miljø for mennesket, hos hvilket det har en tendens til at fremkalde tilsvarende unormale, baade psykiske og fysiske tilstande. Det burde efter min mening være selvindlysende og saaledes ganske uafhængig av enhver speciel sak- og fag-kundskap, at længere tids streng enrumsbehandling for de aller fleste mennesker er intet mindre end sjælelig tortur med en sterk tendens til at fremkalde negative psykiske tilstande. Men en negativ sjælstilstand er allerede i sig selv abnorm og avler derfor ogsaa erfaringsmæssig mange slags uttalt sjælelig abnormitet, ja ikke sjelden likefrem »sindssygdøm«. Naar jeg siger »erfaringsmæssig«, sigtes hermed baade til de resultater praktiserende fængselsmænd med særlig erfaring om enrumsbehandlingen er kommet til¹⁾, og til den kjendsgerning at man i

¹⁾ Se saaledes direktør Daaes og andre fængselsmænds uttalelser i St. prop. Nr. 3, 1898—99, s. 14—15. Bodsfængslets nuværende direktør herr Johs. Omsted har til mig uttalt, at han efterhaanden mere og

andre lande — delvis i stor utstrækning — har forlatt det gamle enrumssystem, netop først og fremst overfor de unge fanger, saaledes — for at holde mig til anstalter jeg personlig kjender — i de amerikanske forbedringsanstalter for unge forbrydere, og i den delvis efter mønster av disse indrettede ungdomsstrafanstalt i Nyborg, Danmark. Her hadde man i 1915 en avdeling med fællesskap i arbeide paa ca. 60 mand, d. e. omtrent $\frac{1}{3}$ av hele belægget. Selv for resten af fangerne, som fremdeles behandles i celle, har man imidlertid i denne anstalt gjort forskjellige større og mindre lempninger i avsondrings-systemet, og bestræbelserne hos fængslets nuværende ledelse gaar (som det ifjor sommer blev meddelt og paavist for mig paa stedet) i retning av at forøke og forflere disse lempninger. (Som eksempler valgt i flæng kan nævnes: Fællesskap i gymnastikøvelser, ute-arbeide i fællesskap, ombytning av mat glas med klart glas i cellevinduerne, hvorved fangerne faar vid utsigt over terrænet indenfor og utenfor ringmuren, delvis nedrigging av »baasene« i kirken m. v.).

Fællesskap i arbeidet har jo imidlertid ogsaa visse andre store fordele end den vigtige psykologiske som knytter sig til samvær og samarbeide med andre mennesker i arbeidstimerne istedfor den for de fleste mere eller mindre nedbrytende absolute avsondring. Denne fordel som er at føre tilbake til menneskets egenskap av et socialt væsen knytter sig jo ikke bare til fællesskap i arbeide, men kanske likesaa meget til andel samvær

mere er kommet til lignende resultater med hensyn til de alvorlige indvendinger som kan gjøres mot enrumsstraffen. — Særlig henviser jeg her til det nyeste og kraftigste indlæg mot enrumsstraffen som har set dagens lys i skandinavisk litteratur, nemlig overdirektør for det svenske fængselsvæsen Viktor Almquists artikkel i 2det hefte for 1916 av Nordisk Tidsskr. for Strafferet. Jeg kan nu ogsaa herom henviser til flere avsnit av dr. Chr. A. Bugges bog: »Fra min fængselstid« (Jacob Dybvad, 1916) samt til minister, dr. Francis Hagerups nu offentliggjorte foredrag: »Fangeforsorg som samfundsopgave«.

mellem mennesker, saaledes f. eks. ikke mindst under maaltiderne samt under sport og friluftsliv. Ogsaa paa disse omraader er der derfor tænkt, i almindelighed ialfald, at skulle være fællesskap i den nye anstalt — overalt selvfølgelig under tilstrækkelig opsyn.

Fælles arbeide muliggjør jo imidlertid som bekjendt ogsaa en fagmæssig mere rationel og derfor samtidig mere økonomisk arbeidsdrift, idet man for det første i langt større utstrækning end naar hver fange skal arbeide i sin celle, kan benytte hensigtsmæssige maskiner, uten hvilke nærsagt intet haandverk i vore dage kan drives paa forretningsmæssig maate. Betydningen herav for fangernes egen fagmæssige utdannelse er noget man ofte hører fremhævet av praktiserende fængselsmænd baade her og i utlandet: det blir en stadig mere bydende nødvendighet hvis man vil hjelpe fangene til efter løslatelsen at kunne hævde sig i konkurransen og derigjennem hævde sin plass i samfundet, at øve dem op i saadanne praktiske arbeidsmetoder hvorved de kan staa sig i den stadig skarpere konkurransen som gjør sig gjældende praktisk talt inden alle erhvervsgrane. Saadant fællesskap i arbeidet muliggjør selvfølgelig ogsaa fangernes ute-arbeide, særlig have- og mark-arbeide, i hvilkensomhelst utstrækning hvori saadan beskæftigelse maatte ansees ønskelig, mens det som bekjendt under enrumssystemet bare i meget liten utstrækning blir anledning til utarbeide. I de cellefængsler hvor man har villet anvende utarbeide i noget større utstrækning, har det derfor maattet ske med brudd paa enrumssystemet, idet man har latt større eller mindre kuld av fanger arbeide sammen paa marken under opsyn. I Nyborg f. eks. lar man saaledes, saavidt jeg vet, ogsaa fanger som ellers behandles i enrum, arbeide sammen paa denne maate til tider da der trænges en større arbeidsstok til driften av anstaltens store aker-land, altsaa særlig i vaar-aannen og under indhøstningen. Ogsaa i Herlândia central-fængsel ved Gøteborg meddelte direktøren mig ifjor

sommer at han anvendte enrumsfanger i større maalestok til utearbeidet (væsentlig grønsake-dyrkning i stor skala).

En grundig og saavidt mulig fuldstændig, praktisk fagutdannelse, drevet i fællesskap i hensigtsmæssige lokaler og understøttet av et fuldstændig og helt ut tidsmessig teknisk utstyr som kan gi fagutdannelsen den høiest mulige effektivitet, maa sikkert ansees som den ene store hovedfaktor i et opdragelses-system som skal skape selvhjulpne, dygtige, selvagtende mænd av unge mennesker som ofte netop ved at sky personlig anstrengelse og ærlig vedholdende arbeide, er blit svake, viljeløse individer, drevet hit og dit og like ind paa det strafbares omraade av sine forskjellige impulser.

Mens selve denne fagutdannelse, drevet som den bør, i sig selv ogsaa i høi grad fremmer baade den ethiske og intellektuelle utvikling hos de unge mænd som underkastes den, maa de internertes utvikling i sidstnævnte henseender selvfølgelig ogsaa direkte av al kraft søkes fremmet saavel gjennom en god skoleundervisning — for dem som ikke alt har sine skolekundskaper i god orden — som gjennom en dertil særlig skikket mands forstaaelsesfulde moralske paavirkning.

De sidstnævnte sider av de unges utvikling bør endvidere søkes fremmet gjennom et vel utstyrt, skjønsomt valgt bibliotek, hyppige foredrag, musik og sang, muligens gjennom adgang til foreningsdannelse, og kanske endog utgivelse av en anstaltsavis.

Ved siden av de nævnte gunstige resultater med hensyn til karakterens utvikling man burde kunne vente allerede av selve fagutdannelsen, er der kanskje ikke noget som er mere egnet til at motvirke forbryderske tendenser ved at lede sindet i andre retninger end trangen til at lære mere: utvite sine kundskaper gjennom læsning og studier. At vække denne trang til kundskap og intellektuelle sysler overalt hvor det viser sig mulig, maa derfor

— ved siden av den ofte nævnte praktiske fagutdannelse, som kanskje overrager alle andre faktorer i betydning — ansees som et av de viktigste maal en opdragelsesanstalt som den foreslaatte har at sette sig.

Paa grund av den nære sammenheng mellem det sjælelige og legemlige og disse to omraaders avhengighet av hinanden, maa der desuten naturligvis lægges særlig vekt paa at fremme de internertes fysiske sundhet og utvikling bl. a. gjennom regelmæssige legemsøvelser, henleggelse til fri-luft av saa meget av arbeidet som mulig, gjennomført luftige og lyse lokaler, hyppige bad og en sund, fysiologisk rigtig kost. En god helbred, tilstrækkelige legemskræfter og gjennomført renslighet er det nødvendige grundlag for, og indebærer spontan tilskyndelse til energisk, flittig arbeide, og motvirker baade derigjennem og paa andre indirekte maater mange forbryderske tendenser.

Man maatte i det hele lægge an paa at skape en anstalt, hvor man forenet alle indflydelser som kan hjelpe til baade karakterens, intelligensens og legemets opbygning, hvor ingen kjendte og tilgjengelige midler til at utvikle sunde sjæle i sunde legemer blev latt uanvendt.

Gjennem en saadan anstalt, supplert av et mere fuldstændig prøveløslatelses-system end vort nuværende (særlig utstyrt med opsig i prøvetiden), maalte man kunne gjøre sig begrundet haab om virkelig at faa sunde, bra og dygtige mennesker ut av en stor del av de unge mænd som fik passere igjennem et saadant for dem bedre avpasset og mere fuldstændiggjort opdragelses-system. Dette haab bestyrkes ogsaa i høi grad ved de opmuntrende resultater man kan opvise ved lignende anstalter i andre lande, saaledes baade i Danmark og Sverige.

Det vil da paa dette punkt være naturlig at fortsætte undersøkelsen av spørsmålet om hvilke grupper av personer det hermed sigtes til. Jeg begyndte med som en første gruppe at nævne de unge mænd som efter vor

nuværende ordning dømmes til fængselsstraf uten egentlig at høre hjemme i fængslerne, idet de ikke der kan faa den for dem hensigtsmæssigste behandling. Jeg tænkte hermed oprindelig paa dem som 1ste gang utsoner straf i landsfængsel og som enten ikke i det hele tidligere har været straffet, eller som tidligere en eller flere gange har utstaat kortere fængselsstraf i lokal-fængsel. Ogsaa blandt mænd i de yngre aarsklasser som nu dømmes til kortere fængselsstraffe (som altsaa skal utholdes i kreds- eller hjælpéfængsel), men som ikke endnu er blit »stamgjæster« i fængslerne, synes der imidlertid, naar man i tanken gjennemgaar en række saadanne tilfælder²⁾, at maatte være flere eller færre for hvem behandling i en anstalt som den her foreslaatte vilde være en stor vinding fremfor anvendelsen av de nu brukelige korte fængselsstraffe, og som derigjennem vilde kunne spares for den vandren ind og ut av fængslerne som nu venter saa mange av dem som først en gang er kommet »indenfor«.

For mange av de her omhandlede unge mennesker vilde vistnok meget mere kunne opnaaes end det i almindelighet nu sker allerede indenfor rammen av vore nuværende hjælpemidler, hvis disse blev utnyttet bedre end nu baade fra domstolenes og de øvrige strafmyndigheters side.

En anden gruppe av personer som det vilde ligge nær at tænke sig anbragt i den nye anstalt, utgjøres av saadanne unge mænd som nu av domstolene gis betinget dom, men som efter karakteren av den begaatte brode eller det sindelag den er utslag av, ikke burde været indrømmet straf-eftergivelse. At der, skjönt i strid med baade aanden og bokstaven i strl. § 52, virkelig forekommer

²⁾ Mange av de forbryderliv byraachef Nissen grafisk har fremstillet i sit foredrag paa den norske Kriminalistforenings møte i 1912, vilde saaledes rimeligvis kunne være git et andet og lysere forløp om vedkommende i tide var blit anbragt i en anstalt som den her foreslaatte.

endel saadanne tilfælder, tror jeg straffedomstolenes praksis viser, og jeg anser det sandsynlig at en slik forfeilet praksis for en væsentlig del har sin rot i en naturlig og vel til en viss grad berettiget sky hos domstolene for at dømme særlig unge mennesker til fængselsstraf. Denne forfeilede anvendelse av den betingede straf-eftergivelse har ialfald i nogen tilfælder vist sig at skape foragt for straffemyndighetene hos dem mot hvem man har villet vise mildhet og lempe, mens den inden den almindelige opinion har vakt misbilligelse og bidrat til at vække mistillid til hele vort straffesystem. Jeg støtter mig her til uttalelser fra mange oplyste og interesserte ikke-fagmænd.

En strengere opdragelsesanstalt som den her foreslaatte vilde imidlertid antagelig netop komme til at hilses velkommen av domstolene som et heldig utfyldende led i vort nuværende system, som et passende anbringelsessted for visse av de unge delinkventer som kommer under deres behandling, forsaavidt da domstolene i det hele behøver at faa befatning med anbringelsen i denne anstalt.

For de yngres vedk. maatte paatalemyndigheten i de tilfælder hvor den fandt behandling i den nye anstalt at foretrække for videre retsforfølning, kunne undlate at reise tiltale for domstolene for istedet at bringe sakene ind for vergeraadene, hvis myndighet det ikke kunde være noget iveien for at utvide betydelig. De maatte kunne bli det regelmæssige forum, ialfald for visse slags kriminelle saker mot personer under 21 aar. De nye bestemmelser som i den anledning blev nødvendige, maatte kunne gaa ut paa ogsaa hvor det gjaldt personer som ikke kommer ind under det nuværende omraade for loven om forsømte barn (vergeraadsløven), at overlate det til paatalemyndigheten om den vilde reise tiltale for domstolene eller bringe saken ind for vergeraadet. Paatalesystemet vilde derved i anvendelsen paa de ganske

unge lovovertrædere vinde betragtelig i elasticitet og formentlig samtidig i effektivitet.

Der er imidlertid ogsaa en tredje gruppe av unge personer som meget kunde tale for at søke anbragt i en videregaaende opdragelsesanstalt som den foreslaatte. Det er saadanne unge gutter som nu, i mangel av andre for dem mere passende anstalter, anbringes i skolehjem, men som paa grund av vidt kommet forvorpenshet eller forbryderskhet, viser sig at egne sig litet for behandling i skolehjem med disse anstalters nuværende anordning. Det er her tale om gutter som netop skulde antages at trænge den strenge, alsidige systematiske træning og at underkastes hele det kompleks av opdragende indflydelser som kan tilveiebringes i en strengere læreanstalt som den her foreslaatte, og blandt hvem der ogsaa vil være dem som kræver anbringelse under større sikkerhet mot rømning end der godt kan tilveiebringes i et skolehjem. Der kunde vel saaledes bli tale om at overføre denslags vanskelige elementer fra skolehjemmene til den nye ungdomsanstalt.

Det tilføies at bestyrer Hagen paa Bastø skolehjem har bestyrket mig i den antagelse at der aarligaars befinder sig et antal gutter i skolehjemmene, og da særlig paa Bastø, som egner sig litet til behandling i skolehjem, men kræver behandling netop i en saadan strengere anstalt som her omhandlet.

Med hensyn til spørsmålet om aldersgrænserne for anbringelse i den nye anstalt, bemerkes for det første hvad grænsen nedad angaar, at det vel vilde ligge nærmest at ta utgangspunkt i den gjældende strafferetlige lavalder — 14 aar. For det første antar jeg nemlig at der ikke blandt gutter under denne alder let vil findes elementer saa vanskelige at de ikke lar sig behandle ialfald i strengere afdeling av skolehjem, for det andet vil, som allerede antydnet, behandlingen i den nye anstalt, selv om dens formaal først og fremst er opdragelse, allikevel paa grund av den strenghet og intensitet i regi-

met som nødvendigvis maa komme til at præge den, samt de ydre sikkerhedsforanstaltninger som delvis ogsaa vil maatte ledsage den, faktisk komme til at staa paa grænsen mellem de omraader vi nu almindelig mere eller mindre skarpt avgrænser som straf og opdragelsesforanstaltning.

Med andre ord: efter hele det anlæg og præg denne anstalt bør faa, maa den beregnes paa ældre gutter og voksen mandlig ungdom, ikke paa yngre barn, og grænsen synes da ihvertfald ikke at burde sættes lavere end 14 aar. For valget av denne aldersgrænse har man, som nævnt, ogsaa en støtte i analogien fra den gjældende strafferetlige lavalder.

Tænker man sig spørgsmaalet om denne anstalts oprettelse og anordning løst i forbindelse med den fra forskellige hold foreslaatte forhøielse av aldersgrænsen for indsættelse i skolehjem fra 16 til 18 aar, maatte imidlertid denne reform naturlig komme til at øve indflydelse paa fastsættelsen av den tilsvarende aldersgrænse for den nye ungdomsanstalt.

De bedste grunde kunde vel ogsaa tale for at la den istedetfor skolehjemmene opta guttene mellem 16 og 18 aar, eller ialfald for at la den konkurrere med skolehjemmene om guttene tilhørende denne aldersgruppe, for saa kanske til gjengjæld at la skolehjemmene beholde alle gutter under 16 aar, idet man lot de vanskeligste elementer blandt dem behandle enten som efter vergeraadsløven før forandringen av 1915 i et eget (særlig) skolehjem, eller — som efter den nævnte nye bestemmelse — i særlig afdeling av almindelig skolehjem.

Vistnok vilde man herved komme til forsaavidt at fravige hvad jeg hadde tænkt mig og hittil er gaat ut fra som det ledende synspunkt ved utsondringen av det for denne anstalt særlig egnede materiale, som man vilde la denne aldersgrænse istedetfor guttenes større eller mindre forbryderskhet og mere eller mindre fordærvede sind

bli avgjørende for spørsmålet om den bedste anbringelsesmaate. Men det er vel et spørsmål om det ikke vilde være praktisk saa langt som nævnt at sondre ogsaa efter alder, idet man jo derved vilde opnaa baade i den nye anstalt og i gutte-skolehjemmene at faa med mere ensartede aldersgrupper at gjøre. For begge slags anstalter antar jeg det vil kunne by ikke ubetydelige vanskeligheter at skulle behandle et materiale som spænder over et for langt aldersspatium, særlig skulde det synes at kunne være heldig at sætte skillet ved 16 aarsalderen, som vel maa siges gjennemsnitlig at betegne overgangen fra den egentlige barne-alder til den tidlige ungdom. For guttenes vedkommende ialfald, som her talen er om, vilde skolehjemmene derved fortsætte at være opdragelsesanstalter væsentlig beregnet paa indsættelse af barn, mens den nye anstalt blev helt ut en ungdomsanstalt.

Alt i alt skulde jeg efter det anførte være tilbøielig til at holde paa den sidst nævnte løsning af spørsmålet.

Gaar vi dernæst over til spørsmålet om den øvre aldersgrænse for indsættelse i heromhandlede anstalt, skal straks bemerkes at det ialfald hvad vergeraadenes anbringelsesmyndighet angaar, ikke kan være tale om at gaa høiere op end til 21 aar. Det vilde nemlig ikke stemme med forudsætningerne for vergeraadsinstitutionen at gi den befatning med foranstaltninger overfor fuldmyndige personer, selv om det gjælder foranstaltninger som overveiende er av opdragende art, saaledes som behandlingen i den nye anstalt forudsættes at skulle være.

Overfor myndige personer bør anbringelse i anstalt eller frihetsberøvelse forøvrig overhodet bare kunne bringes i anvendelse i henhold til beslutning av en judiciel myndighet, d. e. av en domstol. Skulde man overhodet aapne adgang til anbringelse i denne anstalt ogsaa av personer over 21 aar, maatte myndigheten til at beslutte saadan anbringelse derfor overlates straffedomstolene. Hvorvidt det vil være rigtig at la en anstalt som denne

opta ogsaa helt voksne (fuldmyndige) personer, er naturligvis et tvivlsomt spørsmaal hvorom der kan være meningsforskjel. Det forekommer mig imidlertid at maatte kunne anføres meget for med de nedenfor nævnte begrænsninger at la en saadan anstalt komme ogsaa unge mænd i de første tyve-aar, f. eks. indtil 24 eller 25 aar tilgode, saaledes at der blev adgang til indsættelse indtil denne alder. Jeg mener ikke netop at alle unge forbrydere indtil denne alder skulde være egnet til eller »fortjene« saadan behandling istedetfor fængselsstraf. Folk som saa mange gange er faldt tilbage i forbrydersk forhold at de allerede er at henregne til den faste forbryderstand, mener jeg saaledes ikke man foreløbig ialfald skulde søke anbragt i en saadan anstalt; dog kanske ikke saa meget fordi der ikke blandt recidivisterne skulde kunne være mange som vilde gavnes mere ved behandling i saadan anstalt end ved fængselsstraf, som fordi man helst først maatte ta dem som gav bedst haab om at kunne forbedres og gjenvindes for samfundet. Man kan nemlig neppe gjøre regning paa fra først av at faa bygget anstalten stor nok til at rumme alle dem som det vilde være ønskelig at kunne opta i den. Man maatte kanske endog være fornøiet om man til at begynde med kunde faa igang en »forsøksanstalt« i litt stor stil.

Ved den retslige regulering av det utvalg av materiale inden den voksne ungdom som under her omhandlede forutsetning maatte foretages, vilde det antagelig være hensigtsmæssig for det første at utelukke alle som tidligere har utsonet straf i landsfængsel. Dernæst kan det vel ialfald være et spørsmaal om der ikke ogsaa inden kretsen av dem som har været idømt kortere fængselsstraffe burde opstilles visse begrænsninger, f. eks. saaledes at de som i løpet av det nærmest forutgaaende tidsrum av nærmere bestemt varighet har været idømt mere end et visst antal fængselsstraffe, blev utelukket fra anbringelse i denne anstalt. De bedste grunde skulde dog antages at tale for heller at la det hensyn til vedkommendes stadige

tilbakefald som der ved spørgsmaalet om den hensigtsmæssigste foranstaltning overfor ham maatte være grund til at ta, komme til sin ret gennem den omhyggelige sigtning av materialet som maatte foretas av de myndigheter hvem det skulde tilligge at fatte beslutning om anbringelse i denne anstalt. En saadan sigtning vil da naturligvis nødvendig-gjøre den omhyggeligste prøvelse av hvilken behandling hvert enkelt foreliggende tilfælde efter sine individuelle særegenheter maatte kræve.

Det er jo nemlig de kategorier av unge mænd som loven burde gi adgang til at anbringe i den nye anstalt jeg i det foregaaende har hat for øie. Inden disse kategorier har jeg saa ment det maatte bli vedkommende anbringelses-myndighets sak at gjøre det nærmere utvalg. Selv indenfor disse kategorier som skulde omfatte de unge mænd inden de nævnte aldersgrupper som det præsumptivt maatte ligge nærmest at søke behandlet i en saadan anstalt, maa det nemlig antages at der vil være dem som ikke egner sig, eller egner sig mindre godt til anbringelse her, særlig da fordi de kræver anbringelse under fuldt fængselsmæssig sikkerhet. Forutsætningen maatte være at paatalemyndigheten her som ved tilsvarende foranstaltninger (særlig anbringelse i tvangsarbeidshus) regelmæssig bragte anbringelsen i forslag, og at vedkommende myndighet saa, hvis lovens betingelser fandtes at være tilstede, naar den fandt tilstrækkelig grund til det, fattet beslutning gaaende ut paa en bemyndigelse for paatalemyndigheten til vedkommendes anbringelse i anstalten.

Overensstemmende med det grundlæggende synspunkt for det her omhandlede og foreslaatte nye led i vort tvangsopdragelsessystem, burde nemlig beslutningen om anbringelse i anstalten ikke i noget tilfælde — altsaa heller ikke om den blev fattet av en domstol — iklædes døms form. Anbringelsen bør ogsaa i formen ha karakteren av en foranstaltning som tar sigte paa vedkommendes forbedring, ikke av straf, og bør træ istedetfor

straffældelse. Den som beslattes anbragt i den nye anstalt skal heller ikke kunne betegnes som »dømt« eller »domfældt«.

Adgangen til overhodet at beslutte personer over 16 aar anbragt i opdragelsesanstalt forutsætter hos os nye lovbestemmelser. Først og fremst maatte disse, som det fremgaar av det foregaaende, gaa ut paa en utvidelse av vergeraadenes myndighet til at ta sig av ungdom op til myndighetsalderen og i forbindelse dermed paa en beføielse for paatalemyndigheten til at bringe saken mot saadanne unge personer ind for vergeraadet istedetfor at reise tiltale for domstolene. Dernæst maatte der, hvis man skulde gaa høiere op i alderen med adgangen til at bringe i anvendelse her omhandlede anstaltbehandling, vedtages særskilte hertil sigtende bestemmelser som vel da nærmest burde finde plass i straffeloven.

Hvad saadanne bestemmelser angaar, antar jeg de hensigtsmæssig kunde knyttes til bestemmelserne om »betinget dom«. Anbringelsen i den nye anstalt vilde, forekommer det mig, ialfald for de voksnes vedkommende kunne betragtes som et naturlig supplement til dette retsinstitut. Der kunde kanskje endog være spørmaal om at knytte de to retsinstitutter — den betingede strafutsættelse og anbringelsen i den nye anstalt — sammen, saaledes at der blev aapnet adgang til at opstille frivillig optagelse i saadan anstalt som betingelse for straffens — eller for, som nævnt, helt at undgaa nogen dom, helst som betingelse for selve dommens — utsættelse, idet der blev gjort den nødvendige tilføielse herom i strl. § 52. Ved den forestaaende partielle revision av straffeloven kan man vel gaa ut fra at der vil bli etablert en utvidet adgang til overhodet at knytte strafutsættelsen til bestemte betingelser, samt at ogsaa omraadet for den betingede dom i det hele vil bli betydelig utvidet, og det synes da ikke at kunne være noget iveien for at gaa det skridt videre som her er antydnet.

Aapnet man saadan adgang til at gjøre straffens eller altsaa helst selve dommens utsættelse avhængig av frivillig optagelse i anstalt som den her omhandlede, vilde man derved unegtelig i de tilfælde hvor adgangen blev benyttet, opnaa et visst moment av frivillighet med hensyn til anbringelsen. Dette kunde vistnok i nogen tilfælder ha sin betydning, og det forekommer mig at der maatte være grund til at holde veien til en saadan form for anbringelsen aapen for domstolene ved siden av den ordinære anbringelsesmaate.

Hvad den nødvendige lovbestemmelse herom angaar, kan der reises spørmaal om den burde innskrenke sig til at gi domstolene adgang til, naar de fastsatte betingelser var tilstede, at gi bemyndigelse til anbringelse i anstalten, eller om bestemmelsen burde gis formen av et paalæg til straffedomstolene om at beslutte eller bemyndige paatalemyndigheten til saadan anbringelse i alle tilfælder hvor lovens betingelser var tilstede. I sidste tilfælde blev der ikke som foran forutsat plass for noget utvalg fra domstolenes side. Des omhyggeligere og bestemtere maatte dette da reguleres paa forhaand i loven. Ved sidstnævnte alternativ vilde man virksomt sikre sig imot en mulig for stor forsigtighet fra domstolenes side med anvendelsen av det nye institut. Paa den anden side vilde det selvfølgelig samtidig herved bli i enhver henseende mindre elastisk i anvendelsen. Ikke mindst hensynet til plassen i anstalten tror jeg derfor bør utelukke det sidste alternativ.

Man fik heller søke garantien mot en lignende overforsigtig og derfor forfeilet praksis som den der har været saa altfor almindelig hvor det gjaldt anvendelsen av tvangsarbeide efter løsgjængerlovens § 18, i den interesse for den her foreslaatte nye behandling av unge forbrydere man maatte kunne haabe at vække hos domstolene, dels gjennom den offentlige diskussion, dels om nødvendig gjennom hyppige henvendelser fra administrationen i cirkulærer o. lign. I England er der saaledes etablert et ut-

strakt samarbeide mellem fængselsadministrationen og domstolene med hensyn til anvendelsen av Borstal-straffen, jfr. Aug. Goll: »Ungdomsfængslet i Danmark og Borstal-systemet i England« i »Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen« for 1912.

Saadanne nye bestemmelser om domstolenes anbringelsesmyndighet burde antagelig samtidig indeholde reglerne om anbringelsens varighet, og disse maatte som allerede antyd det gaa ut paa en anbringelse for indtil et bestemt rummelig ansat maksimumstidsrum. Hvor længe indenfor dette spatium hver enkelt skulde beholdes i anstalten, maatte det ved samme bestemmelse overlates anstaltens vedkommende at avgjøre. Man vilde altsaa forsaavidt i den nye bestemmelse faa et sidestykke til løsgjængerlovens bestemmelser om bemyndigelse til paatalemyndigheten til anbringelse i tvangsarbeidshus.

At anstalten maa faa tilstrækkelig tid paa sig til at fuldføre sit arbeide med hver enkelt, synes saa selvfølgelig at det ikke skulde trænge nærmere begrundelse. Konsekvent skulde da anerkjendelsen av dette krav synes at føre til at der ikke blev fastsat nogen grænse for den tid hvori en i anstalten anbragt person kunde beholdes der. Hvor det gjælder myndige, psykisk normale personer, som her er tale om³⁾, kunde der dog inden vor retsforfatning som omhyggelig omgjærder individets rettigheter, ikke være spørsmal om at ta helt ut denne konsekvens som maatte siges at gaa det princip som har faat uttryk i grund-

³⁾ Det forutsættes her at ialfald personer som erkjendes at være uttalt sjælelig abnorme paa den tid da der skal fattes beslutning om hvilken anbringelsesmaate bør anvendes overfor dem, ikke blir at anbringe i her omhandlede anstalt.

Derimot vil det neppe være hensigtsmæssig, om i det hele gjørlig, at gjennomføre en saadan fin-sigtning av materialet paa forhaand med hensyn til den psykiske tilstand, at det undgaaes at der blandt dem som anbringes efterhaanden viser sig at være endel mere eller mindre psykisk defekte (jfr. side 284 og 286).

lovens § 96 for nær, og som vel ogsaa fra et moralsk synspunkt maatte siges at indebære en allfor indgripende beskjæring av vedkommende personers individuelle frihet. Det kunde ihvertfald ikke overlates enten anstalten selv eller centraladministrationen og heller ikke paatalemyndigheten at beslutte nogen holdt tilbake i anstalten utover en bestemt i loven fastsat tidsgrænse. Det maatte da være retten, som i særlige tilfælde skulde kunne gi be- myndigelse til at holde en internert tilbake i anstalten en viss tid utover den i loven fastsatte længstetid.

Dette lovbestemte spatium antar jeg passende kunde sættes til 3 aar. Spatiet kan siges at være vilkaarlig valgt. Men som maksimums-grænse kan vistnok anføres til fordel for det paa den ene side, at det i almindelighet ikke vil lønne sig at fortsætte behandlingen i anstalten av en person som det ikke er lykkes at komme nogen vei med i løpet av en 3 aars periode, men at det paa den anden side i mange tilfælde ikke vil være grund til at opgi forsøket efter kortere tid.

Ogsaa for denne tidsgrænse vil man forøvrig ha en analogi i flere av løsgjængerlovens bestemmelser om ind- sættelse i tvangsarbeide.

Med hensyn til de endnu ikke fuldvoksne (under 21 aar) som forutsættes anbragt av vergeraadene i henhold til de nye bestemmelser i vergeraadsloven som er fore- slaat i mit lovutkast, skulde det derimot i og for sig synes at ligge nærmest at følge samme ordning med hensyn til begrænsningen av anbringelsens varighet som ved anbrin- gelse i skjolehjem, altsaa at opstille aldersgrænser, ikke tidsgrænser for opholdet i anstalten.

Skulde man opstille 21 aar som grænsen opad for adgangen til at beholde en av vergeraadet anbragt ung mand i anstalten, — og høiere synes man av de samme hensyn som tilsiger fra denne alder av i tilfælde at lægge anbringelsesmyndigheten over i domstolenes haand, altsaa om man vil, principet i grundlovens § 96, vanske-

lig at kunne gaa — vilde imidlertid den tid man kunde beholde en mand i anstalten, for enhver som ved indkomsten var over 18 aar, bli reducert til mindre end 3 aar som er forutsat for de ældre, eventuelt av domstolene anbragte.

Og en saadan forskjjel vilde selvsagt baade være uheldig og savne tilstrækkelig grund.

Denne vanskelighet kunde imidlertid løses ved at la alle dem som ved anbringelsen var fylt 18 aar følge samme regel som de av domstolene anbragte, idet man for dem gjorde 3-aarsfristen gjældende, mens man bare for dem under 18 aar lot 21-aarsalderen være grænsen for tilbakeholdelse i anstalten. Denne sidstnævnte ordning, hvorved 16- og 17-aaringerne i denne henseende blev stillet like med dem som anbringes i sær-avdeling av skolehjem, jfr. vergeraadslovens § 39, har kanske de bedste grunde for sig og er da ogsaa den som er lagt til grund for mit lovutkast.

Der vil vistnok ogsaa trænges en bestemmelse om en mindste opholdstid i anstalten inden utskrivning paa prøve kan ske. Denne som vel likesom bestemmelsen om længste-tiden bør tages ind i loven, vil bli nærmere omhandlet senere i en anden forbindelse.

Man vil være opmerksom paa at den her foreslaatte retslige regulering av foranstaltningens varighet avviger fra ordningen saavel ved de amerikanske som de engelske ungdomsfængsler. I de førstnævnte sker anbringelsen, ialfald efter de fleste staters lovgivning, for indtil den længste for vedkommende strafbare handling gjældende straffetid (hvilket efter vor straffelov for første gangs simpelt tyveri — straffelovens § 257 — vilde føre til en længste opholdstid i anstalten av 3 aar), jfr. Paul Herr: »Das moderne amerikanische Besserungs-System«, s. 124 ff., og nærværende forfatters skrift: »Grundtrækkene i det amerikanske forbedringssystem«, s. 44.

Ved anbringelse i de engelske Borstal-fængsler

hvormed den her foreslaatte anstalt hvad regimet angaar vil faa væsenlig fellestræk, fastsættes opholdets varighet paa forhaand av retten til en bestemt tid av ikke mindre end 1 og ikke mere end 3 aar, jfr. Prevention of Crime Act av 1908 § 1. Denne ordning med en bestemt straffetid er vistnok utslag av den omsorg for at betrygge individets rettigheter som hittil har været saa karakteristisk for engelsk lovgivning, og kan naturligvis ut fra dette hensyn ha en viss berettigelse, hvor der, som ved Borstal-anbringelsen endnu er tale om en virkelig straf.

Hvad den tilsvarende foranstaltning angaar, som her er foreslaat for Norges vedkommende, antages imidlertid den foran antydede lovordning hvorved det overlates anstaltens øverste styre (enten direktøren alene eller sammen med et raad) indenfor en lovbestemt maksimumstid at bestemme opholdets varighet for enhver internert under hensyn til hvad hver enkelt trenger, at burde foretrækkes saavel for den engelske som den amerikanske ordning. Den stemmer nemlig bedre med den baade principielt og i utførelsen rent opdragende og utdannende karakter den her omhandlede anstaltbehandling som foran utviklet er ment at skulle ha. Ordningen har desuten den fordel at ha tilknytning i en allerede bestaaende ordning paa et tilgrænsende omraade: løsgjængerlovens bestemmelser om anbringelse i tvangsarbeidshus. Jfr. forøvrig til nærmere begrundelse av berettigelsen av en anbringelse paa ubestemt eller relativt ubestemt tid, avsnittet om den ubestemte dom i mit skrift om det amerikanske forbedringssystem, særlig s. 45.

Jeg gaar derefter over til et andet hovedpunkt i den her foreslaatte ny-ordning, d. e. den nærmere ordning av interneringens foreløbige ophør gjennom løslatelse, eller som det vel her, likesom ved skolehjemmene bør kaldes, utskrivning paa prøve.

De gjældende bestemmelser om prøve-utskrivning fra skolehjem (vergeraadslovens § 33) vil her ikke strække

til. Man maatte for det første ha regler om betingelser og frister i likhet med fængselslovens regler om løslatelse paa prøve, dernæst maatte man, kanskje fremfor alt, ha bestemte og tilstrækkelig utførlige regler om den prøvutskrevnes anbringelse i arbeide. Dette maa vel anses for en av de viktigste sider av enhver ordning av utskrivningen — saavel den foreløbige som den endelige — ved en ungdomsanstalt, og særlig maa en tilfredsstillende ordning av dette spørsmåal konsekvent tillægges stor betydning som led i den her utviklede plan for en saadan anstalt, hvor der er lagt saa stor vekt paa den praktiske, fagmæssige utdannelse. Saadanne bestemmelser er da forsøkt utformet i lov-utkastet.

For alle som utskrives fra denne anstalt maatte der endvidere sørges for en virkelig effektiv opsigst i prøvetiden. Det er for det første baade ulogisk og demoraliserende at opstille betingelser for utskrivningen uten samtidig at sørge for en saavidt mulig effektiv kontrol med deres efterlevelse. Alene dette hensyn synes at gjøre et saadant kontrollerende tilsyn i prøvetiden — hvor det som her gjælder betingel løslatelse eller utskrivning fra anstalt, saavelsom ved den betingede strafutsættelse — til en uomgjængelig nødvendighet. Tilveiebringelsen herav tilsiges imidlertid ogsaa av hensynet til den prøvutskrevnes (eller -løslattes) behov for en hjælpende haand og en støttende arm under den for de fleste saa vanskelige overgang til og første tid av det frie liv.

Disse hensyn har da ogsaa medført at man i andre lande i de senere aar har viet eftertilsynet med prøveløslatte og prøvutskrevne stadig øket opmerksomhet, og at man, først og fremst vel i Amerika og England, men i de senere aar ogsaa f. eks. baade i Danmark og Sverige, har nedlagt et stort arbeide i og fremdeles ihærdig arbeider paa at utvikle dette tilsyn til den størst mulige effektivitet. For Amerikas vedkommende har jeg personlig faat det sterkeste indtryk av hvilken vekt dette spørsmåal tillægges,

gjennem samtaler med mange av de mænd og kvinder som staar midt oppe i dette arbeide — baade i den praktiske utøvelse av det, og i dets mere teoretiske utformning.

I vergeraadslovens § 33, saaledes som den nu efter lov av 2. juli 1915 lyder, er der jo ogsaa foreskrevet et tilsyn med dem som utskrives paa prøve fra skolehjem. Bestemmelsen forekommer mig dog noget vagt og almindelig holdt, men synes allikevel at gi fuld adgang til ved administrative forskrifter at etablere en virkelig effektiv opsigtsordning. Samtidig med de øvrige forandringer i loven oprettelsen av den nye anstalt vilde nødvendiggjøre, skulde det imidlertid synes hensigtsmæssig at ta ind i selve loven en noget mere indgaaende og bestemt ordning av eftertilsynet, beregnet ogsaa paa den nye anstalts prøve-utskrevne.

Tilsynet kunde utøves enten av dertil særlig ansatte tjenestemænd eller man kunde overlate det til private foreninger med dette formaal⁴).

Spørsmålet om for hvor stort antal unge mænd en saadan anstalt burde beregnes, lar sig vistnok vanskelig paa forhaand besvare uten rent tilnærmelsesvis. Bare for enkelte av de grupper, hvorfra belægget er tænkt rekruttert, er det nemlig mulig at tilveiebringe endog saa meget som et visst grundlag for en beregning av de kontingenter vedkommende grupper kan ventes at komme til at avgi til anstaltens belæg.

Ved hjælp af oplysninger i fængslernes tællekort kan man jo finde ut hvor mange mænd av de foran omhandlede kategorier er kommet ind, og hvor mange gjennemsnittlig har siddet i fængslerne i en række aar.

Av de tal man saaledes finder, kan man saa igjen

⁴) Dannelsen av saadanne foreninger α : lærehjems- og verneforeninger, som jeg har foreslaatt dem kaldt, er nu under forberedelse i de forskjellige byer hvor arbeidet for oprettelsen av her omhandlede »lærehjem« efterhaanden er sat igang.

med en viss sandsynlighet slutte sig til størrelsen av de samme grupper av personer den nærmeste tid fremover.

Herved vil man kunne faa et nogenlunde paalidelig overslag over omfanget av den uten sammenligning største og viktigste gruppe av personer hvorfra lære-anstaltens belæg, som før nævnt, er forutsat rekruttert.

Saadanne beregninger over gjennemsnittsbelægget av visse grupper av fanger har jeg da ogsaa latt foreta, for landsfængslernes vedkommende for de 3 sidste, for kreds-fængslernes og de større hjelpefængslers vedkommende for de 2 sidste budgetaar.

Beregningen som hviler paa forutsætningen om en gjennemsnittsopholdstid i den planlagte anstalt av 2 aar og som ikke tar med fanger hvis straffetid har været under 60 dage og heller ikke dem som er dømt 1ste gang til en korttidsstraf, viser at de beregnede grupper vilde kræve plass for et daglig gjennemsnittsbelæg av henimot 500.

Her er imidlertid tat med ogsaa dem som i alderen 21—24 aar er kommet ind i fængslerne, ubetinget den talrigste av vedkommende aldersgruppe. Og da det som foran nævnt foreløbig er opgit at ta personer over 21 aar i betragning ved beregningen av tilgangen til den nye anstalt, kan overslaget herved reduceres med henimot det halve.

Med en rekruttering fra de grupper som her er hat for øie, skulde der altsaa kunne bli tale om at maatte skaffe plass for et gjennomsnittlig belæg paa ca. 250. Av hensyn til omkostningerne har det dog ikke været min tanke at denne første anstalt, til at begynde med ialfald, skulde bygges for mere end ca. det halve av et saadant belæg, eller for ca. 120. Kunde der imidlertid skaffes tilstrækkelige midler, vilde det jo være ønskelig ialfald saasnant som mulig at skaffe plass for et noget større belæg.

Det vilde bl. a. ogsaa gi anledning til at ta op flere praktiske fag og derved muliggjøre større individualisering ved elevernes utdanning.

Anstalten fik derfor — som ogsaa forutsat i det følgende og stemmende med den der udviklede plan for anlægget — fra først av lægges slik an at den uten vanskelighet kunde utvides eftersom behovet maatte melde sig, likesom man ogsaa maatte være forberedt paa nødvendigheten av ny-anlæg i fremtiden.

Som det allerede vil fremgaa av hvad foran foreløbig og mere i sin almindelighet er fremholdt om ønskeligheten av at anvende ute-arbeide i større utstrækning ved korrektionsanstalter for unge mænd, maatte den nye ungdoms-anstalt for det første ligge paa landet og raade over et areal stort nok til at drive ihvertfald gartneri, helst ogsaa egentlig jordbruk i større stil. Gjøres denne bedrift stor nok, vil derved ogsaa opnaaes at anstalten kan holde sig selv med grønsaker og andre landbruksprodukter, saasom poteter, brødkorn, og i tilfælde av fjøshold, melk og kjøtt.

Den store betydning av at kunne beskjeftige ialfald et større antal av den internerte ungdom her er tale om som gartnere og landbruksarbeidere i sommerhalvaaret, er let at indse. For det første maa arbeidet paa marken jo anses som i særlig grad baade fysisk og psykisk sundt. Dernæst vil utdannelse i herhenhørende fag paa grund av den sterke efterspørsel efter saadant arbeide, som længe har gjort sig gjældende og kan forutsættes fremdeles at ville komme til at gjøre sig gjældende, i almindelighet gi god utsigt til hensigtsmessig og bra betalt beskjeftigelse efter løslatelsen; men naturligvis maa der likefuldt ved valg av denne utdannelse som ellers, først og fremst tages hensyn til hver enkelts anlæg, tilbøielighet og individuelle forhold forøvrig, saaledes om han hører hjemme i byen eller paa landet, det samfundslag han kommer fra, vedkommendes helbreds-tilstand m. v.

Om dette sidstnævnte spørsmåals stilling i de amerikanske forbedringsfængsler tør jeg forøvrig henvisse til mit foran citerte skrift, s. 33 nederst.

Bortset fra spørsmålet om en virkelig utdannelse i de her omhandlede erhvervsgrøene, maatte det vel imid-

lertid være hensigtsmæssig i størst mulig utstrækning at la de internerte delta i have- og markarbeide for sin sundhets og rekreatjons skyld. Dette tilstræbes og praktiseres allerede, ialfald delvis, ved vore skolehjem. Saaledes har baade ved Bastø og »Toftes Gave« hver elev sin haveflek med grønsaker og blomster, som han i de fleste tilfælder skjøtter med interesse og flid.

Spørsmålet om hvilket system for bebyggelsen burde vælges, er hverken let eller enkelt; dette valg maa nemlig igjen i væsentlig grad komme til at avhænge av det system for den hele behandling man vælger. Hvad der efter det her hævdede syn maatte bli behandlingens formaal og art i almindelighet, er foran noksaa indgaaende utviklet.

Bestemmende for det princip for bebyggelsens ydre anordning — særlig for valget for en stor altomfattende bygning og flere mindre — som her vil bli forsvart som det hensigtsmæssigste, har imidlertid været den deling av behandlingen i flere særskille trin eller grader forfatteren er blit staaende ved som et nødvendig eller ialfald høist ønskelig hovedtræk i behandlingen i en saadan anstalt. Disse flere trin eller grader maatte nemlig efter sin tanke og hensigt være saa helt adskilte at de bare kunde gjenføres i likesaa mange selvstændige og helt adskilte avdelinger, helst indkvartert i hver sine bygninger. Disse maatte til og med lægges i god avstand fra hinanden, og helst saaledes at de ved utnyttelse av terrænet eller landskapet (en bakkekan, et skogstykke o. l.) blev saa fuldstændig adskillt og uten utsigt fra den ene til den anden som mulig.

Gaar vi ut fra en ordning med 3 saadanne trin, fik man altsaa 3 særskilte avdelinger av anstalten. Det vil imidlertid være hensigtsmæssig inden der gaaes videre i utredningen av planen for bebyggelsen, at drøfte litt nærmere og søke at begrunde den foreslaatte flerdeling av behandlingen og av anstalten.

Spør man for det første hvormange saadanne trin, respektive avdelinger, anstalten burde utstyres med, antar jeg det kunde anføres gode grunde saavel for et system med 2 som for et med 3 ordinære avdelinger, hvortil i begge tilfælder helst maatte komme en særlig avdeling for de psykisk defekte. Som foran nævnt, kan man jo ikke regne med helt at undgaa at faa de svagere grader av psykisk abnormitet repræsenteret blant belægget.

Allerede ved gjennomførelsen av en todeling av anstalten vilde ialfald det ene av de hovedformaal opnaaes som det forsvarte avdelingssystem skulde fremme, nemlig at gi adgang til en fuldstændig utskillelse eller segregation av de værste, d. e. de moralsk smittefarlige elementer ved overflytning til den strengere »strafavdeling« eller »sinkeavdeling«.

Ogsaa et andet hovedformaal, nemlig det at anspreke guttene til flid, fremgang og god opførsel forøvrig, vilde antagelig i nogen grad fremmes ved utsigten til i tilfælde av daarlig forhold at bli overflyttet en strengere avdeling. At dette formaal vilde kunne fremmes i endnu langt høiere grad gjennom en ordning som ikke alene gav adgang til saadan nedflytning — hvilken jo bare representerer den negative side av det fortjeneste-system man næsten fremfor alt andet maa søke gjennomført i en anstalt for unge lovovertrædere — men likesaavel til en tilsvarende opflytning i høiere avdeling som belønning for god opførsel og fremgang, er let at indse. Hensynet hertil vil altsaa tale for en ordning med tre avdelinger: en midlere »normal-avdeling«, hvor alle som første gang anbringes i anstalten sættes, en strengere »sinke-avdeling«, hvortil »hundfaldet« fra normal-avdelingen for kortere eller længere tid flyttes ned, samt en belønnings- eller æres-avdeling, hvori de som gjennom længere tid særlig har utmerket sig i den midlere avdeling flyttes op som uttrykk for anstaltens paaskjønnelse herav.

Hvad selve inndelingen i grader angaar, svarer denne ordning til den som er gjennomført baade i de engelske

Borstal-anstalter og i de fleste av de amerikanske forbedringsfængsler. Adskilte avdelinger for hver grad har man derimot ikke i de amerikanske og vistnok heller ikke i de engelske anstalter.

Medlemmerne av den øverste avdeling skulde da nyde større frihet i forskjellige retninger og i det hele vises større tillid. Dette vil jo ogsaa ha sin særlige betydning som overgang til den fulde frihet hvortil netop ophold i denne avdeling kan forutsættes i mange tilfælder at ville danne overgangen.

En deling av anstalten i 3 ordinære avdelinger som her beskrevet synes derfor allerede av de hensyn som her er nævnt at maatte by de største fordele.

Dertil kommer jo at flere helt adskilte avdelinger i det hele muliggjør en større differentiering i behandlingen end færre. Og den ordning som aapner veien for den mest utstrakte differentiering, har ved selve dette et umaadelig præ. For i adgangen til og utøvelsen av en like til individualisering gjennomført differentiering i behandlingen ligger sikkert den viktigste nøkkel til held i et arbeide som det der skulde bli denne anstalts. Differentieringen bør derfor muligens søkes yderligere fremmet ogsaa ved dannelsen av mindre grupper inden den enkelte avdeling. Hertil skal jeg senere komme tilbake.

At det sidst omhandlede formaal, likesaalitt som de to førstnævnte, ikke likesaa godt kan opnaaes bare gjennom en inndeling i klasser eller grader inden en fælles avdeling, behøver neppe nærmere at paapekes.

Hvad angaar de tre avdelingers respektive størrelse, kan man vel med erfaring fra lignende anstalter for øie gaa ut fra at den midlere »normal-avdeling« regelmæssig vilde komme til at være den uten sammenligning sterkest belagte. Den maa forutsættes at komme til at danne hovedstammen i anstalten, hvorfra de øvrige avdelinger paa en maate blir at opfatte som utgreninger.

Det synes ikke urimelig at anta at denne avdeling

maatte beregnes paa omkring 3 gange saa stort gjennemsnittlig belæg som hver av de to andre.

Forutsætter man dernæst at anstalten ogsaa kom til at opta endel mere og mindre psykisk defekte — sindsvækkede eller ialfald undermaalere — hvad man maa, hvis man ikke systematisk vilde holde saadanne individer utenfor denne anstalts arbeidsomraade, maatte der ogsaa for dem indrettes en særskilt fra de øvrige adskilt avdeling hvor de kunde faa en for dem avpasset behandling. Særskilte avdelinger for de psykisk defekte er man i de senere aar begyndt at oprette i flere av de amerikanske forbedringsfængsler for unge mænd, saaledes i staten Massachusetts' i Concord og i staten New Yorks i Elmira. I det hele er spørsmålet om opprettelsen av saadanne avdelinger ved de forskjellige korrektionsanstalter kommet sterkt i forgrunden i den kriminalpolitiske diskussion i Amerika i de sidste aar, hvad der vistnok — om end ikke i samme grad — kan siges at gjælde litteraturen her i Europa.

En saadan »abnorm-« eller »undermaaler-avdeling« maatte beregnes paa at opta dem fra hvilkensomhelst av de øvrige avdelinger hos hvem der maatte bli konstatert en svækket mentalitet som gjorde dem uskikket til behandling i vedkommende avdeling. Faktisk vilde vel denne specialavdeling først og fremst komme til at opta en større del av dem som ellers hadde maattet flyttes ned i den strengere av de tre ordinære avdelinger, idet daarlig opførsel og manglende flid og interesse som bekjendt saa ofte netop viser sig at skyldes en defekt mentalitet. Det er selvsagt at en saadan avdeling ved at befri de øvrige avdelinger fra belemringen med de abnorme elementer blandt belægget, i betragtelig grad vilde lette anstaltens arbeide med de psykisk normale individer.

I den midlere avdeling er det som nævnt forutsat at alle — uanset alder eller egenskaper forøvrig — som første gang anbringes i anstalten, ved indkomsten skulde

optages. For opholdet i denne afdeling vil det antagelig være hensigtsmæssig at fastsætte et visst mindste tidsrum, f. eks. 6 maaneder, inden hvilket opflytning til »æres-afdelingen« ikke kan ske. Saadant avancement antages nemlig at burde være en utmerkelse som først burde tilstaaes den som hadde faat anledning til at vise varig god opførsel og fremskridt.

For nedflytning til den strengere afdeling kan der paa den anden side naturligvis ikke sættes nogen tidsgrænse. Den forudsættes at skulle ske naar nogen vedvarende har vist likegyldighed, dovenskap, opsætsighet eller lignende i saadan grad at han maa anses uskikket eller ufortjent til fortsat behandling i den midlere afdeling, eller naar nogen paa lignende maate har vist sig uværdig til ophold i denne afdeling ved rømningsforsøk, vold eller andre grovere forseelser.

Foruten dem som saaledes fra den midlere afdeling sættes ned i den strengere, forudsættes denne tillike at skulle opta baade dem som efter utskrivning paa prøve sættes ind igjen i anstalten fordi de har brutt betingelserne for utskrivningen, og dem som efter tidligere anbringelse i denne anstalt igjen maatte bli anbragt i den i henhold til ny beslutning av vergeraadet.

Opholdet i den strengere afdeling bør vare saa længe det findes paakrævet. Antagelig er der som nævnt ikke grund til at knytte det til nogen bestemt tidsfrist. Avancement til den midlere afdeling og derfra i sin tid videre op til den øverste »æres-afdeling« bør staa aapent for ethvert medlem av den nederste afdeling som rehabiliterer sig gjennom vedvarende tilstrækkelig flid og fremgang.

For det samlede ophold i anstalten bør der for at sikre bedst mulige resultater, ikke mindst med hensyn til fagutdannelsen, utvilsomt fastsættes en minimumstid. Den burde antagelig ikke sættes til mindre end 16 eller mere end 18 maaneder, idet jeg for mit vedkommende skulde anse 18 maaneder som det heldigste minimum.

Selv en saadan tid vil i de fleste haandverk være for kort til at fuldende utdannelsen for en som ikke paa forhaand har ialfald forkunskaper i faget.

Imidlertid vil der jo indenfor den foreslaatte længstetid for opholdet i anstalten (for dem som ved anbringelsen er fyldt 18 aar, 3 aar, for de yngre indtil fyldte 21 aar) være adgang til at beholde en mand saa længe utover mindstetiden som det i hvert enkelt tilfælde av anstaltens styre anses ønskelig, det være av hensyn til fagutdannelsens fuldendelse, eller til opnaaelse av behandlingens formaal forøvrig. Det maatte altsaa bero paa et skjøn om hvad hvert enkelt tilfælde krævet, hvor snart efter minimumsfristens utløp enhver skulde skrives ut paa prøve.

Ogsaa i forbindelse med den betingede utskrivning vilde man jo ved valg av og anbringelse i arbeide kunne søke at drage omsorg for at vedkommende prøve-utskrevne saavidt mulig fik anledning til at fortsætte sin utdanning utenfor anstalten. Da det forutsættes at enhver inden han løslates, enten betinget eller endelig, ved anstaltens foranstaltning er skaffet passende arbeide i det fag, hvori anstalten har utdannet ham, vil han jo allerede herigjennem alltid faa anledning til at fortsætte sin utdanning ved praksis. At bistaa anstalten med at skaffe de utskrevne saadant arbeide vil netop bli en av hovedopgaverne for de vordende verneforeninger som foran er omtalt.

Hvori skulde saa forskjellen mellem behandlingen og regimet i de 3 avdelinger og den tilsvarende forskjell i deres indredning bestaa?

Mens allerede regimet i den midlere avdeling er tænkt helt igjennem at skulle gives det nøgterne præg og gjennomføres med den strenghet som visselig ikke kan undværes ved behandlingen av den ungdom det her gjælder (hvad der naturligvis paa den anden side ikke utelukker al mulig velvilje og venlighet fra anstaltens foresatte overfor guttene, idet strengheten for at virke efter sin hensigt tvertimot maa være utslag av en helt igjennem velvillig og

hjælpsom holdning over for dem), er regimet i den strengere avdeling tænkt at skulle være end mere spartansk. Dette bør formentlig for det første faa uttryk i en end større nødtørftighet i avdelingens ydre anordning og utstyr, dernæst ogsaa i tarveligere kost og beklædning, længere arbeidstid og — hvad der kanske er endnu væsentligere — i de direkte utslag av og kjendetegn paa en reducert personlig status som bestaar i mindre av frihet og tillidsbevisning.

Regimet i denne avdeling maatte i det hele noksaa meget nærme sig et fængsels, uten at det dog maatte komme til at gaa ut over behandlingens principale opdragende øiemed. Dette skulde det jo tvertimot være meningen at fremme ved et saadant strengere regime.

Av den mindre tillid man i det hele vilde kunne vise guttene i denne avdeling følger det ogsaa at den ikke, som forutsat for de øvrige avdelinger, kunde indrettes som en i det væsentlige »aapen« avdeling, men antagelig maatte utstyres med en viss grad av fængselsmæssig sikkerhet.

Den bygning hvor avdelingen skulde installeres, maatte derfor indrettes med dette for øie, uten at det dog anses hensigtsmæssig allerede her nærmere at undersøke hvor langt man i saa henseende burde gaa.

Netop dette at man ved et system med flere helt adskilte avdelinger blir istand til at etablere fængselsmæssig sikkerhet ved en enkelt avdeling hvor den særlig trænges, uten at behøve at utstrække de hertil sigtende naturligvis altid litet tiltalende arrangements til hele anstalten, antages i og for sig at være en fremtrædende fordel ved systemet. Det maa nemlig antages at være av ikke liten betydning at undgaa fængselsmæssige eller endog fængselsagtige anordninger overfor den bedre del av en saadan anstalts belæg.

Hvad endelig behandlingen i den øverste »æres-avdeling« angaar, burde — som alt foran antydte — denne antagelig i første række kjendetegnes ved tilstaaelse av betydelig større frihet. Avdelingen skulde jo opta dem

som ved sine fortjenester paa mellemstadiet virkelig har vist sig værdige til tillid, og netop større tillidsbevisninger burde derfor utgjøre det væsentlige i den paaskjønnelse som skulde vises dem i den høiere avdeling.

Hvor meget der burde kræves til opnaaelse av opflytning i denne avdeling, maatte vistnok overlates til anstaltens skjønsmæssige avgjørelse i hvert enkelt tilfælde. Paa forhaand at fastslaa regler herfor, utover bestemmelsen av en mindste opholdstid i den avdeling hvorfra opflytningen sker, vilde vistnok ikke være hensigtsmæssig.

Der burde dog antagelig i sin almindelighet fastslaaes en noksaa streng maalestok, saaledes at man i den øverste avdeling fik at gjøre med en saavidt mulig virkelig værdig koloni. Kun overfor en saadan vilde jo den her anbefalte tillids-taktik i fuld utstrækning være anvendelig. Hvor langt man skulde gaa i denne taktik er vanskelig at si paa forhaand. Erfaringer fra andre lande — særlig Amerika — viser dog at man selv i virkelige fængsler for voksne med held kan gjøre saadanne tilsynelatende farlige eksperimenter som at la utvalgte fanger arbeide paa marken langt fra anstalten, enten helt uten, eller med rent ubetydelig bevogtning, eller som at sende dem i ærender utenfor anstalten, f. eks. tilfots eller med vogn til nærmeste by⁵⁾.

Bortset fra skolehjemmene, hvormed en anstalt som den her foreslaatte ikke godt kan sammenlignes i denne henseende, har man her i landet hittil neppe engang forsøkt sig i den her omhandlede retning. Man maatte derfor gaa forsøksvis frem og søke at vinde erfaring gjennom forsiktig gjennomførte, men paa samme tid ikke altfor ængstelig tilbakeholdne eksperimenter.

Den øverste avdeling forutsættes dernæst utstyrt med noget større bekvemmelighet, særlig med litt bedre utstyrte

⁵⁾ Jfr. avsnittet: honor-systemet i »Grundtrækkene i det amerikanske forbedringssystem«, s. 52 ff.

soverum, likesom muligens kosten burde forbedres, særlig varieres noget mere end i avdelingen under. Der bør dernæst — særlig i denne avdeling, men ogsaa i anstalten forøvrig — lægges vegt paa en tiltalende servering av maaltiderne, likesom samtale under disse ialfald i denne avdeling bør være tillatt.

En enkelt beskeden distinktion i form av en knap eller lign. til markering av denne avdelings mænd, skal ogsaa nævnes som et træk der muligens vilde være paa sin plass ved at bidrage til at gjøre avdelingen yderligere eftertragtelssværdig.

I denne forbindelse melder sig ogsaa naturlig det spørsmaal, om der kunde være grund til at søke at kombinere avdelingssystemet med et klassesystem, idet belægget inden den enkelte avdeling blev inddelt i klasser. Særlig inden den midlere avdeling, som forutsættes at skulle bli den uten sammenligning sterkest belagte, maatte der kunne være tale om at oprette ialfald 2 eller 3 klasser enten simpelthen for derved at øke muligheten for individualisering i guttenes behandling, eller tillike som mellemtrin paa veien op til den øverste avdeling.

Ogsaa inden denne sidste kunde der være spørsmaal om at gjøre ialfald et slags utvalg av dem som maatte utmerke sig særlig.

Om mellem-avdelingens belæg i anstaltens første tid blev stort nok til at en saadan klasseinndeling vilde være praktisk, er vel imidlertid tvilsomt. Muligens vilde det vise sig hensigtsmæssigst under alle omstændigheter at vente og vinde nogen erfaring om hvorledes avdelings-systemet virket uten klasser, inden man gik til opprettelsen av saadanne.

At et fornuftig gjennomført klassesystem i sig selv er et tankeriktig utslag av det »fortjeneste-princip« som er foreslaat at skulle gaa som en rød traad gjennom behandlingen i en saadan anstalt, vil ikke kunne negtes. Sand-

synligvis vil det ogsaa være egnet til at gjøre dette system mere effektivt.

Det bør heller ikke glemmes, at et klassesystem vil kunne ordnes slik at det blir et middel saavel i segregationens som differentieringens tjeneste. Herved kan klasserne kanskje faa ikke mindre betydning end de som nævnt maa antages at ha som belønnings- og straffaktor. At der under den nærmere planlæggelse av avdelingene i en eller anden form bør levnes plass for nogen adskillelse av de forskjelligartede elementer som naturligvis kommer til at rummes ogsaa indenfor den enkelte avdeling, synes klart. Dels vil dette hensigtsmæssig kunne ske i forbindelse med elevernes fordeling paa de forskjellige fag, dels vil en adskillelse av de ældre fra de yngre aldersklasser, hvor alderstrinene blir saa forskjellige som her forutsat, sandsynligvis vise sig ønskelig at gjennomføre.

Disse hensyn vilde antagelig, selv uten cellesystem, kunne tilgodesees i adskillig utstrækning ogsaa inden den enkelte bygning, naar man bare fra først av har det for øie under bygningernes nærmere planlæggelse.

I samtlige avdelinger forutsættes guttene avsondret om natten, og sovelokalerne overensstemmende dermed indrettet som smaa enkelt-soverum. Disse vil antagelig hensigtsmæssigst kunne indrettes i avdelingsbygningernes 2den etage og lægges i rækker paa begge sider av en bred, let oversigtlig korridor. Soverummene maatte ikke faa præg av fængsels-celler, men fik allikevel gjøres saa rømningssikre som under iagttagelse av næynte hensyn mulig. Meget vil i saa henseende allerede være opnaadd ved at bygningerne — som jeg med bifald av planens konsulerende arkitekter har forutsat — i sin helhet (gulver indbefattet) opføres av beton av tilstrækkelig styrke og sværhet. Dernæst maatte vinduerne naturligvis anbringes og utstyres saaledes at de saavidt det er mulig uten anvendelse av vanlig gitter vanskeliggjør rømning ad den vej.

I denne forbindelse antages det imidlertid endnu engang paa det sterkeste at burde fremhæves at man i en ungdomsanstalt som den planlagte ogsaa med hensyn paa sikkerhet mot rømning utvilsomt vil komme længst ved først og fremst overalt hvor det lar sig gjøre at appellere til og søke at utvikle og styrke de unge mænds ansvarsbevissthet, selvagtelse og æresfølelse ved i størst mulig utstrækning at vise dem tillid og agtelse for deres person. Betydningen av dette almengyldige psykologiske princip for behandling av mennesker har længe været klart erkjendt i de amerikanske ungdomsanstalter — ikke mindst i forbedringsfængslerne⁶⁾, og der synes ikke at kunne være tvil om at dette moment i behandlingen i betydelig grad letter de internerte senere at finde sig tilrette i det frie liv. Det bør i denne forbindelse kanskje ogsaa nævnes, at det er den stadig voksende erkjendelse av det samme princip blandt praktiske kriminalister, som ligger til grund for det tillids- og æressystem («honor-system») som i de senere aar har trængt sig saa sterkt i forgrunden og stadig vinder større terræng i de kriminalpolitiske bestræbelser i Amerika, hvor dette system allerede maa siges at ha vist glimrende resultater.

Jeg skal derefter gaa videre i den utredning av planen for bebyggelsen, hvis hovedtræk nu, efterat der er redegjort for det system hvorefter behandlingen og overensstemmende dermed anstalten selv, forutsættes ordnet, foreløbig kan utformes. Meningen er dog ikke her at forsøke at formulere forslag til en detaljert og endelig byggeplan, men snarere at levere et utkast som i bedste fald vil kunne brukes som grundlag for videre overveielser.

Det første som under denne utredning maa søkes bragt paa det rene er da størrelsen og den nærmere anordning

⁶⁾ Jeg vil ikke hermed ha sagt at man ikke finder denne erkjendelse ogsaa i Europa — tvertimot har jeg et bestemt indtryk av at den ialfald i vore norske anstalter for forsømte og forbryderske barn, og til en viss grad ogsaa i fængslerne, gjør sig stadig sterkere gjældende.

av de enkelte avdelinger. I tilknytning til hvad alt foran er nævnt herom, skal her videre bemerkes:

Forutsætter man til at begynde med en anstalt beregnet for et samlet gjennemsnittsbelæg av ca. 120 mand med en gjennomsnittlig opholdstid i anstalten av 2 aar (730 dage), vil anstalten gjennomsnittlig ikke kunne opta mere end 5 mand maanedlig. Herav kan vi vel regne at efter de forutsatte regler gjennomsnittlig ialfald 4 ved indkomsten vil bli sat i den midlere avdeling, mens gjennomsnittlig 1 straks sættes i den lavere avdeling. Forutsætter man nu som nævnt en mindste opholdstid i den midlere avdeling av 6 maaneder og videre at der — efter utløpet av anstaltens 6 første driftsmaaneder — hver maaned flyttes op i den øverste avdeling gjennomsnittlig 2 mand, vilde der altsaa i løpet av et aar (for dem som allerede efter 6 maaneders ophold i den midlere avdeling flyttes op, blir jo et aar den korteste tid for ophold i den øverste avdeling), bli en samlet tilgang til den øverste avdeling av 24. Fra dette tidspunkt av vilde avgangen fra avdelingen kunne begynde, og gaar man foreløbig ut fra at denne kan reguleres saa der gjennomsnittlig skrives ut samme antal som forutsættes at komme ind, 2 om maaneden, skulde avdelingens faste gjennemsnittsbelæg bli 24.

I henhold til dette overslag maatte da avdelingens bygning indrettes for mindst dette antal. Saalænge den hele anstalt ikke er beregnet for mere end ca. 120 kunde man kanskje ogsaa bli staaende ved en øverste avdeling av denne størrelse, idet avdelingens tilgang og avgang fik avpasses derefter.

Selv om overslaget over det sandsynlige gjennemsnittsbelæg i denne øverste avdeling bare kan bli rent skjønsmæssig, synes dog de forutsætninger som her er lagt til grund i sig selv rimelige. For den laveste avdelings vedkommende derimot savner man ihvertfald det ene holdepunkt for et overslag over tilgangen som ligger i en paa forhaand fiksert mindste opholdstid saavel i den

avdeling hvorfra nedflytning til den strengere avdeling sker, som inden denne avdeling selv. Ogsaa den foran nævnte forudsætning hvorefter 1 av 5 personer som sættes ind i anstalten efter reglerne om gjentagen indsættelse gennemsnitlig skulde bli at anbringe i den laveste avdeling, er at betragte som rent hypotetisk. Alt i alt lar der sig paa forhaand neppe si stort mere om plass-behovet i denne avdeling end at sandsynligheden vel taler for at det vil bli noget mindre end for den øverste avdelings vedkommende, særlig fordi man maa kunne regne med en betydelig kortere gennemsnitlig opholdstid end i den øverste avdeling. Ved til at begynde med at indrette den for ca. 20 personer, skulde man derfor kanske være tryg. Vilde man vente med at etablere denne avdeling indtil anstalten hadde været i drift i nogen tid, kunde man haabe at vinde en viss erfaring med hensyn til antallet av kandidater for denne avdeling inden man gik igang med bygningen. Byggearbeidet vilde paa den maate ogsaa kanske kunne utføres i større eller mindre utstrækning av de internerte.

Hvad endelig en eventuel avdeling for de psysisk defekte angaar, har man et visst utgangspunkt for et overslag over den plass her vil kræves i beregninger dr. Johan Scharffenberg har foretat over procenten av psykisk defekte av belægget i vore landsfængsler. Ut fra sine undersøkelser anslaar han denne til ca. 10 % av fangerne (foredrag i Juristforeningen i 1913). Jeg henviser ogsaa til dr. Ragnar Vogts uttalelse i samme retning paa Kriminalistforeningens 7de møte i 1912 (forhandlingernes s. 170 øverst). Lægger man denne procentsats til grund, skulde der i en anstalt for 120 mand trænges plass til ca. 12 i en abnorm-avdeling.

Denne sidste avdeling vilde under alle omstændigheter vistnok ikke bli større end at den hensigtsmæssigst vil kunne indrettes som et anneks til en av de øvrige avdelinger.

Den større sikkerhet hvormed en saadan avdeling for-

mentlig maatte utstyres, kunde tale for at knytte den — selvfølgelig som en helt adskilt enhet — til den strenge afdeling, hvilken jo ihvertfald forutsættes git sikkerhet noget i likhet med et fængsel. Bygningsmæssig set vilde vel en saadan sammenknytning være den mest praktiske. Andre hensyn taler imot en saadan ordning, først og fremst det psykologiske at en saadan om end kun rent bygningsmæssig sammenknytning av de abnormes særavdeling med den afdeling som jo blir mere eller mindre av en straffeavdeling, let kunde medføre at de to avdelinger i større eller mindre grad kom til at falde sammen for de internertes bevissthet, og derved til skade for den rigtige opfatning av fremgang og tilbakegang inden anstalten — av foranstaltninger som indeholder en misbilligelse og saadanne som bare er diktert av hensigtsmæssighetshensyn — kunde komme til at forvirre forestillingene om hver enkelt av disse avdelingers særlige formaal og karakter.

Under forutsætning av en ordning med et fælles centralkjøkken for hele anstalten, hvorfra maten blev kjørt rundt til avdelingene, vilde derimot ikke den forskjell i kost som burde gjennomføres i de to heromhandlede avdelinger (i abnormavdelingen, hvor kostspørsmålet i det hele maatte vies særlig opmerksomhet, maatte kosten snarere være bedre og kraftigere end tarveligere end for den midlere afdeling forutsat) kunne anføres som nogen avgjørende grund mot deres henlæggelse til samme bygning.

Som en praktisk fordel ved fra først av at indkvartere de psykisk defekte i en særavdeling under den midlere afdeling kan anføres at dette kunde lette en senere utvidelse av denne sidste afdeling, idet man vilde kunne indlemme de psykisk defektes lokaler i denne for saa at bygge et nyt særkilt »hjem« for de psykisk defekte.

Efter disse overslag skulde da den øverste og den nederste afdeling tilsammen komme til at opta gjennomsnittlig ca. 44 mand. Paa den midlere afdeling — ind-

befattet de psykisk defektes særlige lokaler — skulde da under forutsætning av et samlet gjennemsnittsbelæg av 120, bli igjen gjennemsnittlig ca. 76 plasser. Ved at indrette den paa 80 mand, skulde man da faa et — naar man husker paa at her hele tiden har været operert med det antagelige gjennemsnittsbelæg — litet nok spillerum. Avdelingen maatte — likesom de øvrige avdelingsbygninger — anlægges med den lettest mulige adgang til utvidelse for øie. Baade av den grund og for mest mulig at undgaa et anstaltmæssig præg, eller ialfald den mindre tiltalende form for et anstaltpræg som en større kaserne let gir, kunde der være spørmaal om at dele denne avdeling paa to bygninger.

Disse vilde isaafald kanskje baade av hensigtsmæssighetsgrunde og for utseendets skyld bedst kunne grupperes omkring og muligens ogsaa paa en eller anden maate arkitektonisk forbindes med anstaltens økonomi- og administrationsbygning. Denne forutsættes da at skulle rumme anstaltens fælles kjøkken med tilhørende rum, kontorer, samt endel enkeltværelser og muligens leiligheter for funksjonærer. Der kunde tale adskillig for ogsaa at henlægge anstaltens kombinerte foredrags-, andagts- og festlokale som, provisorisk ialfald, ogsaa kunde benyttes som gymnastiklokale, til denne bygning.

Dels vilde under den nævnte forutsætning at den midlere avdelings bygninger plasseres i umiddelbar nærhet av og muligens til en viss grad forbindes med økonomibygningen, adkomsten til denne fra anstaltens største avdeling bli den lettest mulige, dels skulde ved en saadan bygningsmæssig forbindelse anstaltens naturlige centrum kunne komme til at »gjøre sig bedre«: faa et litt stateligere præg — et moment som ikke helt kan frakjendes betydning.

Anbringes det kombinerte lokale paa denne maate, burde det imidlertid neppe — uten muligens ved rent ekstraordinære anledninger — benyttes av den laveste avdeling, som da maatte faa et mindre tilsvarende lokale

for sig selv. Dette vil formentlig i betragtning av denne avdelings karakter være det heldigste, om ikke strengt nødvendig, hvorledes end det omhandlede kombinerte fælleslokale blir placert.

Til den omhandlede centrale bygningsgruppe vilde dernæst uthusbygningerne — i nogen avstand — komme til at slutte sig.

De to særlige avdelingers huse vilde derimot, som det vil fremgaa av det foran utviklede, bli at anbringe i betydelig avstand fra anstaltens centrale bygningsgruppe. Særlig ønskelig vil det være at den laveste avdeling anbringes saaledes at den avskjæres fra enhver forbindelse med de øvrige avdelinger.

I de enkelte avdelingsbygninger blev da foruten soverommene, som alt foran er omhandlet, spise-, opholds- og skolelokaler, samt muligens verksteder, at indrette.

Verkstederne — hvortil badeindretningerne umiddelbart burde slutte sig — tænkte jeg mig anbragt i en høi, lys kjelderetage, spise- og opholdsrum i 1ste etage (saaledes som i skolehjemmenes »hjem«) hvor der ogsaa maatte levnes plass for et eller flere funktionærrum, og de internertes soverum som nævnt i 2den og øverste etage.

Likesom det er meningen at økonomisere med plassen forutsættes ogsaa alt utstyr enklest mulig. Jeg antar dog at det dels av hygieniske grunde, dels for at gjøre driften saa økonomisk som mulig, bør være fuldt tidsmæssig. Opvarmning, kogning, ventilation, belysning samt vandlednings-, bade-, kloset- og kloakanlæg maatte saaledes selvfølgelig indrettes efter de nyeste og bedste systemer.

Sluttelig skal bemerkes, at der da anstalten er forutsat at skulle ligge paa landet, antagelig burde sørges for boliger for samtlige funktionærer.

Med hensyn til ledelsen av en saadan anstalt antages den omstændighet at der her er tale om at berøve tildels

praktisk talt voksne individer friheten for saa lang tid, at gjøre en særlig betryggende ordning nødvendig. Der maatte, antar jeg, ikke mindst av hensyn til opinionen søkes skapt særlige baade indad og utad virkende garantier for en objektiv og retfærdig varetagelse av de internertes interesser, ikke mindst med hensyn paa spørsmålet om utskrivning fra anstalten.

Saadanne garantier vilde antagelig bedst kunne opnaaes gjennom oprettelse av et alsidig og paa særlig betryggende maate sammensat raad, som sammen med direktøren burde utgjøre anstaltens øverste styre.

Til et saadant raad burde foruten av Kirke- eller Socialdepartementet og Justisdepartementet (overtilsynet med anstalten vilde jo bli at henlægge til et av disse departementer) antagelig opnævnes medlemmer ogsaa av domstolene, representert ved Høiesteret, samt av vergeraadene, representert af Kristiania vergeraad og muligens ogsaa, hvis det lot sig ordne praktisk, av vergeraadene i landets øvrige større byer efter tur. Det vilde antagelig ogsaa av flere grunde være hensigtsmæssig at la en representant for den kommune inden hvilken anstalten blev beliggende, valgt av dennes formandskap, ha sæte i raadet. Dette sidste vilde baade være egnet til at fremme det gode forhold mellem anstalten og dens nærmeste omgivelser og det vilde virke som en yderligere garanti for anstalten overfor publikum. Ikke mindst for møternes skyld vilde det ogsaa være hensigtsmæssig at et medlem av raadet til enhver tid kunde være ved haanden.

Et saadant raad som maatte træde sammen, f. eks. 1 gang maanedlig, vilde komme til at svare meget nær til det »direktørraad« (Board of Managers) som danner det øverste styre ved de amerikanske ungdomsfængsler.

Hvervet som medlem av raadet kunde, skjønt først og fremst et tillidshverv, neppe være helt ulønnet. Der maatte vistnok fastsettes en mindre aarlig godtgjørelse for det.

Som det nærmest vil fremgaa av det foregaaende, har det været tanken at den foreslaatte ungdomsanstalt skulde bli en statsinstitution. Den endelige plan for lærehjemmet har imidlertid været forutsat fastsat under samarbeide mellem statsmyndighetene og representanter for de private bidragsydere til saken.

I betragtning av de »gode tider« man i Norge har hat under krigsaarene, har jeg nemlig ment at burde forsøke at reise anlægskapitalen til lærehjemmet ved private bidrag, hvorved dets opprettelse i nogenlunde nær fremtid vilde kunne sikres.

Anlægskapitalen er av vor plans konsulerende arkitekter, d.herrer Morgenstierne og Eide, anslaaet til ca. 1 million kroner foruten den nødvendige landeiendom, idet man dog har ment at kunne regne med en 20 %'s reduktion heri under forutsætning av bygning først efter krigen.

Av den saaledes anslaaete kapital var i september 1917 tegnet nær kr. 700 000 væsentlig ved private bidrag, men ogsaa ved bidrag fra enkelte bykommuner. Der er ogsaa godt haab om at landets største bykommuner vil bevilge betydelige bidrag til planens gjennomførelse.

I agitations- og innsamlingsarbeidet for denne sak har jeg siden oktober 1916 hat god støtte av de arbeidskomiteer for lærehjemssaken, som efterhaanden er blit dannet utover landet med en central arbeidskomité i Kristiania som moder- og hovedorganisation. I denne centralkomité har flere av vort lands mest erfarne og ansete mænd og kvinder, dels paa forbryderbehandlingens, dels paa barne- og ungdomsforsorgens (særlig vergeraadsarbeidets), dels ogsaa paa det praktiske livs omraader plass og har tat aktiv og effektiv del i dens arbeide.

I første række fortjener her at nævnes den vægtige innsats i vort opplysningsarbeide, komitéens viceformand, Bodsfængslets mangeaarige prest, dr. Chr. A. Bugge, har gjort gjennom en række høist interessante og orienterende

artikler i dagspressen om forskjellige sider av ungdomskriminaliteten under titler som »De unge forbrydere« (»Aftenposten« for 16. juli 1916), »Hvorledes kan forbryderondet innskærkes?« (»Aftenposten« for 22. oktober 1916) »Lærehjem istedetfor fængsler« (»Tidens Tegn« for oktober 1917) m. fl.

Efterhaanden er imidlertid baade hos mig selv og inden vore komitéer den tanke vokset frem, indtil den nu er modnet og færdig til at sættes ut i livet, at disse vore organisationer, naar vi engang har dem, ikke bør innskærke sig til arbeidet for oprettelse av lærehjemmet, men at de bør utvide sin opgave til at omfatte et verne- og forsorgsarbeide i almindelighet for ungdom som er kommet paa avveie. De bør gaa over til at bli — eller rettere sagt danne grundlaget for — verneforeninger for forsømt, moralsk forkommen og forbrydersk ungdom og samles i en hovedorganisation for det hele land med et centralkontor i hovedstaden som forbinder det hele.

En vigtig gren av disse organisationers virksomhet vil bli eftertilsynet med de i sin tid fra lærehjemmet (lærehjemmene) utskrevne elever, hvem man baade vil være behjælpelig med at skaffe passende arbeide og »overvaake« gjennom personer som har interesse for og er skikket for et saadant hjelpearbeide (»patroner«, om man vil). Verneforeningerne vil imidlertid ogsaa søke at ta sig av de unge mennesker som trenger deres støtte og hjelp for at videre »utglidning« kan forebygges, uten direkte sammenheng med lærehjemmets (hjemmenes) arbeide, særlig ved at skaffe passende arbeide i forbindelse med et støttende tilsyn.

Alle med nærmere kendskap til tilstanden blandt store dele av ungdommen i vort land synes at være enige om, at der er et overmaade stærkt behov for opdagelsen av et slikt hjelpe- og vernearbeide, selv om man ikke legger skjul paa vanskeligheten ved at faa et tilstrækkelig antal skikkede personer aktivt og varig interessert i et slikt ar-

beide, som naturligvis vil kræve ikke saa liten personlig indsats av dem som vil delta i det.

Hvorvidt disse vore foreninger, eller deres landssammenslutning, ogsaa vil komme til — med statstilskud — at drive lærehjemmet, eller som det vel efterhaanden vil bli de flere lærehjem, selv, istedetfor som hittil forutsat, at overlate driften til staten, er endnu et aapent spørsmål. Ingen kan imidlertid være blind for de iøinefaldende fordele som privat drift av saadanne opdragelsesinstitutioner i flere henseender vilde medføre. Der er derfor baade inden vor centralorganisation og blandt sakens venner forøvrig adskillig stemning for en saadan omlægning av den forudsætning som oprindeligen har været lagt til grund for vor plan.
